

Kort verhaal van het optreden van het classicaal bestuur van Gouda te Oudewater

<https://hdl.handle.net/1874/319693>

KORT VERMAAL

VAN HET OPTREDEN VAN

HET CLASSICAAL BESTUUR VAN GOUDA

TE OUDEWATER.

II.

GEVOLGEN

MET

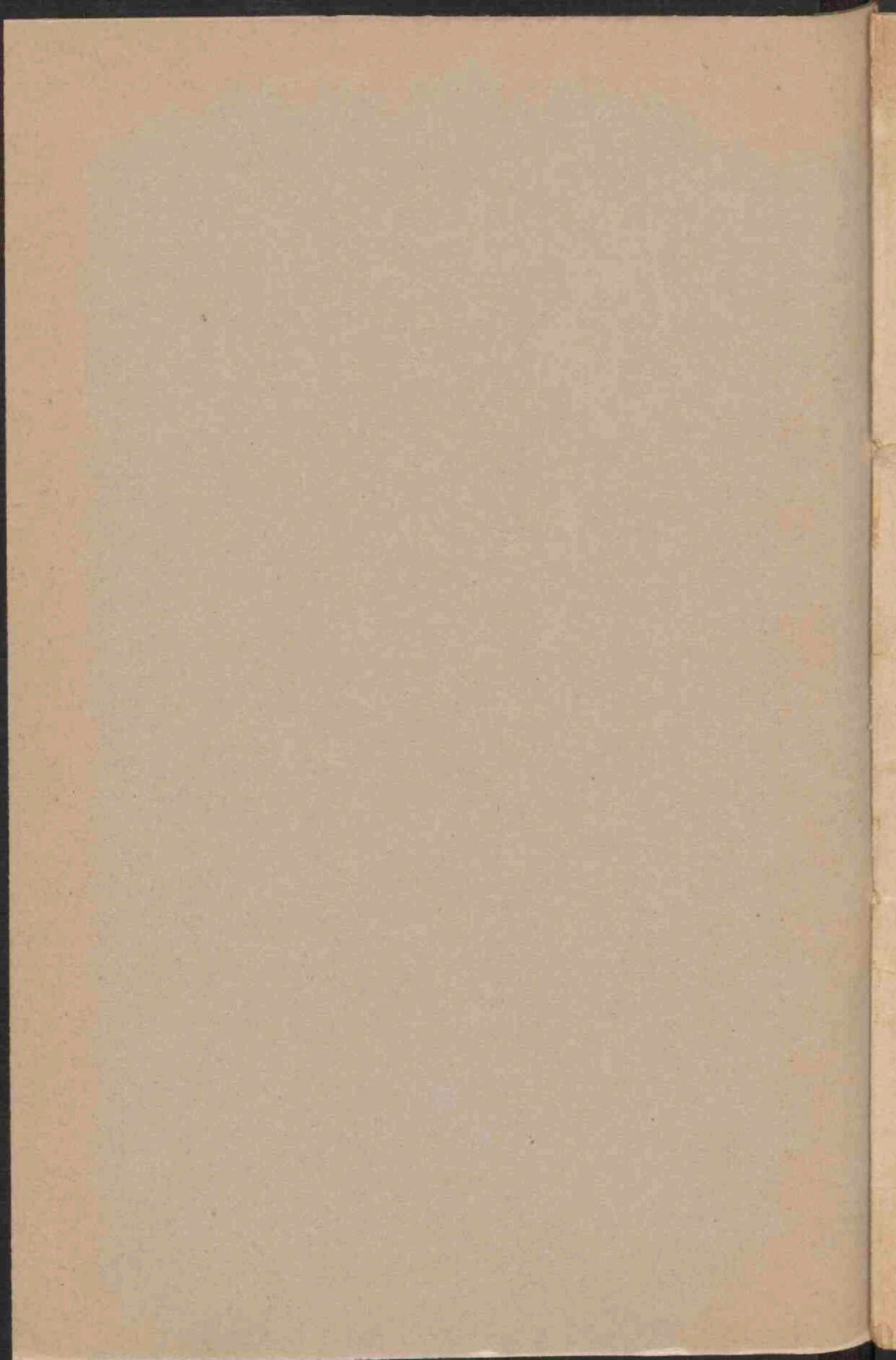
EEN WOORD TOT VRIEND EN VIJAND

DOOR

Ds. W. F. A. WINCKEL.

OUDEWATER. — E. C. RAHMS. — 1887.

922

KORT VERHAAL

VAN HET OPTREDEN VAN

HET CLASSICAAL BESTUUR VAN GOUDA

TE OUDEWATER.

II.

GEVOLGEN

MET

EEN WOORD TOT VRIEND EN VIJAND

DOOR

Ds. W. F. A. WINCKEL.

OUDEWATER. — E. C. RAHMS. — 1887.

+ 5
31C106

VOORWOORD.

Volgens belofte zenden wij deze bladen in het licht, 1°. om eenige beschuldigingen af te wijzen, 2°. om de gemeenteleden van Oudewater in de gelegenheid te stellen, om te oordeelen over de dingen, die ten onzent op kerkelijk gebied hebben plaats gehad, waartoe ons „kort verhaal” moest worden voortgezet, 3°. om een woord tot vriend en vijand te richten.

OUDEWATER,
16 April 1887.

W.

VERWEER.

Door de gebeurtenissen van den laatsten tijd zijn, na het verschijnen van ons „Kort Verhaal”, drie schrijvers aan den arbeid gegaan.

Ds. Margadant heeft de pen opgevat om een „Protest” tegen mijn boekje in te dienen; de Heer M. is komen verklaren, dat hij in de „Grootte Kerk” als „een rots te midden der baren” moest blijven staan; terwijl „een kerkvoogd” een stukje in de Gouwenaar schreef.

Het geschrift van Ds. M. viel mij nog al mede. Het gerucht ging, dat Z.W.E. mijn geschrift over de voorloopige schorsing geheel „leugenachtig” genoemd had. Nu was ik mij niet bewust opzettelijke onwaarheden d. w. z. leugens te hebben neergeschreven. Geen wonder daarom, dat ik met zekere nieuwsgierigheid het boekske van Ds. M. ter hand nam.

En welken indruk kreeg ik er van? Dat Z.W.E. *over de hoofdzaken is heen gegleden* en zich uitgeput heeft in het aanwijzen van „onnauwkeurigheden” in mijn brochure. Wij willen eens onderstellen, dat Ds. M. in al die opmerkingen gelijk heeft; maar de vraag is, kan hij daarmee zijne houding goed praten?

Laat ons de hoofdpunten eens nagaan. Wij willen aannemen, dat Ds. M. zonder boos opzet mij de punten van behandeling voor de te houden kerkeraadvergadering schriftelijk heeft laten opgeven; maar hij heeft toch den moed niet om te verklaren, dat hij mijn briefje niet in de vergadering van het Classicaal Bestuur van Gouda bracht. En dit is juist *het fijne puntje*, waar het op aan komt. Ik wilde laten uitkomen, dat Ds. M. de bewerker van mijne schorsing is geweest. Of ik in plaats van Maandag, Dinsdag heb geschreven doet niets ter zake. In elk geval is Ds. M. mijn briefje welkom geweest; hij heeft er althans gebruik van gemaakt als bewijs tegen mij. Indien dit *niet* het geval ware, dan zou hij het wel hebben geschreven, daar ik openlijk verklaard heb, dat ik het hoofdstuk „Wie is de bewerker?” zou terugnemen, als Ds. M. mij kon aantoonen, dat mijn briefje niet in de vergadering van 't Classicaal Bestuur ter sprake kwam.

Op mijn beweren, dat men mij om het bijwonen van 't Geref. Kerkelijk Congres heeft geschorst, zonder dat men bewezen heeft, dat ik er tegenwoordig was, antwoordt Ds. M., dat ik als man van karakter dan maar tot de Classicale Heeren ronduit en ridderlijk had moeten zeggen, dat ik er niet geweest was.

't Is wat fraais! Hoe kan ik dit verklaren, als er een paar mannen op mij afgestuurd worden, die in last hebben mij enkel de vragen voor te leggen: „Zult gij niet langer trachten de gemeente van Oudewater van het Synodaal verband los te scheuren, en herroept gij de verklaring op 't Congres te Amsterdam afgelegd?” Mijn schuld was dus volgens het Classicaal Bestuur uitgemaakt. Het was niet: „Zijt gij te Amsterdam geweest?” Maar: „Herroep wat ge te A. verklaard heb.” Dit weigerde ik. Op welke gronden ik dit

niet verlangde te doen, heb ik niet verklaard, of liever niet kunnen verklaren. Toen ik eenige bezwaren tegen het geslagen vonnis wilde opperen, voegde ouderling v. d. Zwalm mij toe: „Met die praatjes hebben we niets te maken”, en toen ik na dezen te recht gewezen te hebben, wilde voortgaan, interrumpeerde mij weder Ds. Hulscher. Daarop antwoordde ik: „Het zal mij toch wel vergund zijn *officieus* het een en ander op te merken.” Dit werd mij dan ook vergund, of liever ik ging maar door. Van het gesprek, dat hierop volgde *is niet de minste aantekening gehouden*. Mag dit wel bij een *verhoor*?

Het zou wel eigenaardig geweest zijn, indien de hoofdinhoud van 't gevoerde gesprek ware opgeteekend, dan stond in de archieven van 't Classicaal Bestuur geboekt, dat Ds. Winckel aan Ds. Hulscher vraagde om één *geestelijken* zegen op te noemen, dien men tot hiertoe onder de Synodale organisatie genoot en dien men zou missen, wanneer men deze verwierp, en dat laatstgenoemde gezant van 't Classicaal Bestuur hierop het antwoord moest schuldig blijven. Ik verklaarde nog, dat de Synode wel goede diensten deed als *trechter*, waarin de Minister zijn geld werpt, terwijl wij er onder staan om het op te vangen.

De H.H. Hulscher en V. d. Zwalm hebben ds. M. nog meegedeeld, dat ik hun zou gezegd hebben: „Ik zal nu Ds. M. zooveel tegenwerken als ik kan.” Waarheid is, dat ik bij het einde van 't gesprek op het Classicaal Bestuur van Gouda de verantwoordelijkheid wierp voor de verscheuring van deze gemeente en verklaarde, dat mijn ambtgenoot mij eens verweten had, dat ik tegenover hem stond, hetwelk ik verklaarde *nooit* het geval geweest te zijn, doch dat ik *nu* tegenover hem moest gaan staan. Ik houd mij overtuigd,

dat naarmate ik in deze getrouwer mag zijn, naar die mate ook het optreden van 't Classicaal Bestuur en van zijn Scriba, alhier minder kwaad zal stichten.

Ds. M. tracht in zijn boekje wel eene andere wending te geven aan zijne verklaring, dat hij zou willen medewerken om met de Synodale organisatie te breken (ingeval van conflict met een Hooger Bestuur, want daarvan was toch sprake) indien de gemeente maar meer één was, doch al de toen aanwezige kerkeradsleden kunnen het verklaren, dat hij gesproken heeft in den door mij aangeduiden zin.

Ds. M. beschuldigt mij voorts dat ik van den beginne af tegenover hem heb gestaan. Als bewijs wordt aangehaald. dat ik het „bestaan” heb op een Zondagnamiddag te doopen, terwijl hij des avonds dat Sacrament zou bedienen. Is Ds. M. vergeten, dat ik hem uitdrukkelijk heb verklaard, dit met niet de minste kwade bedoeling te hebben gedaan? Wat andere beschuldigingen betreft, kon de voorloopige uitstelling van het H. Avondmaal ooit eene daad van vijandschap tegen Ds. M. zijn? Dit uitstel was geboden, omdat ik in mijne consciëntie overtuigd was, dat de bediening niet mocht plaats hebben dan na gehouden censuur, waartoe nog eenige voorbereiding noodig was.

Ook wordt mij tot een grief gemaakt, dat ik geen gezangen heb laten zingen. In mijne correspondentie met Ds. M., vóór mijne komst te O., sprak ik uit, dat, volgens Gereformeerd kerkrecht, het gebruik der z. g. Evangelische gezangen bij de godsdienstoefeningen niet te verdedigen is en dat ik ze wenschte af te schaffen, doch dit liefst deed in overeenstemming met mijn aanstaanden ambtgenoot, daar ik niet gaarne eenige meerdere hoorders zou willen trekken dan hij, door het weglaten der gezangen. Daartoe liet Ds. M. zich

niet vinden, en ja, toen heb ik verklaard in een mondeling onderhoud, dat ik ze zoolang wilde behouden tot mij zou blijken, dat door ze weg te laten, de stichting der gemeente zou bevorderd worden. Na dit gesprek werd het mij echter duidelijk, en de ondervinding zette hierop het zegel, dat het 't beste was ze bij mijne intreeprediking terstond weg te laten. Gesprekken met belangstellende vrienden deden mij dit beseffen, en ik achtte mij tegenover Ds. M. vrij, omdat ik het laten zingen van gezangen afhankelijk had gesteld van bovengenoemde voorwaarde. Van die daad heb ik tot hiertoe geen berouw gehad, al wil ik bekennen, dat ik wijzer gedaan had, in het geheel niet met Ds. M. over deze zaak te spreken.

Dat Ds. M. al zeer weinig hoop heeft gehad, dat ik gezangen zou opgeven, blijkt uit het volgende. Toen ik een dag voor mijne schorsing den Heer G. V. d. Lee vraagde, waarom hij zich toch nooit onder mijne prediking liet vinden, antwoordde deze mij: „omdat u geen gezangen laat zingen.” „Maar waarom dan niet bij mijne intrede tegenwoordig geweest?” vraagde ik weder. „Ik wist dat u ze niet zou laten zingen,” luidde het weerwoord. Dat kon de heer V. d. L. niet weten van mijne vrienden, daar ik hun niet de minste toezegging had gedaan.

Verder op deze zaak in te gaan zou mij te veel woorden over eene bijzaak doen verspillen, en we hebben zooveel belangrijker dingen te bespreken.

Onedel is echter de handelwijze van Ds. M., waar hij mededeelt, dat hij mijn schrijven in dezen niet laat drukken, omdat het „vertrouwelijk” is. En dit terwijl hij een groot deel van den inhoud, bovendien nog uit zijn verband gerukt, toch mededeelt!

Deze handelwijs is of dom of laag.

Dom, wanneer Ds. M. het „vertrouwelijk” boven een schrijven niet geschonden acht, wanneer een groot deel van den inhoud of liever de hoofdinhoud er van wordt publiek gemaakt.

Laag, wanneer de bedoeling is, om de verdenking te doen geboren worden, als zou ik, behalve de verwrongen medegedeelde uitlatingen, nog andere dingen geschreven hebben, die mij in een slecht daglicht konden plaatsen.

Ter kwader trouw is verder Ds. M.'s mededeeling van het gesprek, volgens bl. 13 van zijn protest, tusschen ons gevoerd. Daarin doet hij het voorkomen, alsof ik te kennen had gegeven, na te gelde gemaakt te hebben wat te gelde gemaakt kon worden, mijne roeping als Bedienaar des Woords te willen verlaten. Alles wat Ds. M. aldaar vermeldt is waar, maar hij verzwijgt hetgeen ik er bij gevoegd heb, namelijk dat ik, wanneer de gemeente mij niet kon onderhouden, ik nog kon pogen te doen als Paulus, die als tentemaker zijn brood verdiende en toch zijn ambt als apostel bleef vervullen.

Ik zou Ds. M. na dit gesprek hebben overgegeven aan „het verderf”. Meent Z.W.E. dat hij dit kan opmaken uit mijne aanhaling van het woord: „die in het vleesch zaait, zal uit het vleesch verderfenis maaien?”

Dan heb ik hem daarin niet overgegeven, maar hij heeft zich zelve daarin geworpen. Aan welke zijde zou Z.W.E. staan, wanneer bij aanneming van de Dordsche kerkenorde landstractement, gemeente toelage, kinder- en academiëgelden, vacatuurpenningen en belooning voor het zitten in het moderamen van de Classis, verzekerd bleven; terwijl zij bij het handhaven van „de Reglementen” der Ned. Herv. Kerk verloren moesten worden? Zou Ds. M. voor het behoud der Synodale Reglementen al die voordeelen wagen?

Wat ik over den „handdruk” heb geschreven moet ik

handhaven. Met eenige verdraaiing verhaalt Ds. M. eigenlijk hetzelfde, wat ik er van heb gezegd.

Valsch was en blijft het handgeven.

Ds. M. verschuilt zich in zijn „Protest” niet meer achter 't Classicaal Bestuur, gelijk hij deed op den kansel, maar achter de missive van de Synodale Commissie. Doch zelfs dit schrijven getuigt tegen hem, zoowel als tegen Ds. Swaan en de andere leden van het Classicaal Bestuur van Gouda.

De Synodale Commissie schreef toch voor, om allen die vermoed werden 't Gereformeerd Congres te hebben bijgewoond te hooren en c. q. hun pertinent af te vragen, of zij bij de gegeven verklaring bleven „volharden” en zoo ja, over de betrokken persoon de voorloopige schorsing uit te spreken.

De Heeren van 't Classicaal Bestuur van Gouda hebben zich echter nog synodaler willen betoonen dan de Synodale Commissie. Zij gingen eerst schorsen en toen niet eens hooren, maar afvragen: „wilt gij herroepen of niet”, zonder vooraf te vragen: „zijt gij al dan niet schuldig?”

Zij hebben zich nog schuldiger gemaakt, dan het hen aanhitsend collegie. Wat een moderne Synodale Commissie niet aandurfde, hebben zij, die zich orthodox of Gereformeerd noemen gedaan!

Het Classicaal Bestuur van Gouda heeft reeds zulk een treurige vermaardheid verkregen. Ds. Pop van Hagestein deelde eenige maanden geleden mede, dat hij geen lid meer wilde blijven van genoemd Bestuur, ook omdat een der leden van de vergadering had verklaard, dat „zijn vingeren jeukten” om de Gereformeerden te recht te zetten.

Wat kwamen toen Ds. Swaan en Ds. M. per advertentie in „de *Heraut*” verklaren? Dat hetgeen Ds. Pop mededeelde niet in hunne vergadering was gezegd.

Had Ds. Pop dan een leugen neergeschreven?

De zaak was deze. Niet gedurende de officiële vergadering, maar terwijl de Heeren een oogenblik pauseerden, om in hetzelfde lokaal een broodje te nuttigen, had Ds. Swaan deze liefelijke woorden geuit.

En nu op nieuw heeft hetzelfde bestuur, geschonken vertrouwen te leurstellend en misbruik makende van macht, het „bestaan” om op een predikant tegen wiens wandel geen bedenkingen waren gemaakt, een artikel toe te passen, dat tot wering van zedeloosheid is gemaakt. Zoover wilde zelfs de Synodale Commissie niet dat men ging. Daarvoor hebben de rechtzinnige kerkeradsleden o. a. van Oudewater en Waarder hen niet op het kussen geplaatst. Ze zijn door toedoen van deze mannen leden van 't Classicaal Bestuur geworden. De macht die hun in de handen werd gegeven hebben zij in de eerste plaats tegen hunne broeders gekeerd!

In den beginne schijnen de Heeren Swaan en Margadant c. s., anders gewild te hebben. Zij weigerden eenmaal om het beroep van een modern predikant goed te keuren. Maar toen de Heeren van het Provinciaal Kerkbestuur van Z.-Holland hen bevalen den weg voor den modernen predikant om in de Classis te komen te effenen, hebben zij het hoofd in den schoot gelegd.

Een paar jaren later heeft datzelfde Bestuur den treurigen moed, om tegen een leeraar, die de Geref. leer belijdt, met schennis der Reglementen, een vonnis te vellen, terwijl de Synodale Commissie althans op fatsoenlijker behandeling aandrong.

Ds. M. laat den Synodalen maanbrief nog drukken, doch schijnt niet eens te vermoeden, dat dit stuk door twee moderne predikanten geteekend, hem en Ds. Swaan c. s. brandmerkt.

God zal op zijn tijd komen om over deze dingen bezoeking te doen.

Zeiden we ten onrechte, dat de Synodale organisatie reeds zoovele karakters heeft bedorven?

We kunnen van het boekje van Ds. M. afscheid nemen. Echter niet dan nadat we even hebben aangetoond waarover Ds. M. o. a. zwijgt.

In zijn „Protest” wordt geen woord gezegd over het door hem gezonden adres aan de geschorsten te Amsterdam. Wij hebben het ondervonden, dat veler vijandschap tegen de Geref. belijdenis voortholt als een snelle afloop der wateren. Doch het is toch wel wat al te kras, dat men in 't voorjaar van 1886 plechtig aan zijne „broeders” te Amsterdam betuigt *„te lang is geduld, dat belijders en bestrijders onder éene vlag zouden varen”*; terwijl men in 't voorjaar van 1887 keer op keer te kennen geeft, dat de Ned. Herv. Kerk eene *„volkskerk”* is, d. i. eene kerk, waarin alle richtingen moeten worden geduld?

Gezwegen wordt eveneens over mijne herhaalde verklaring, ook mondeling aan Ds. M. gegeven, dat ik het Synodaal verband niet wilde verbreken, eer dat een hooger Bestuur mij tot iets wilde dwingen, dat tegen Gods woord zou zijn.

Een enkel woord ten slotte over een ingezonden stuk van „een kerkvoogd” te vinden in de Goudsche Courant van 16 Maart 1887.

Dit stuk wemelt van onwaarheden. Maar de grofste is wel de bewering, dat ik door twee kerkvoogden „broederlijk” gewaarschuwd ben, om niet langer voort te gaan, met de gemeente te „verwoesten”. Waarheid is, dat de Heer A. Uijten-

bogaardt, mij gansch niet op broederlijken toon heeft toegevoegd, dat hij „de reglementen zoolang ze zullen bestaan, zou handhaven, en dat, zoo ik een anderen weg wilde bewandelen, ik zijn advies niet noodig had”.

„Broederlijk” zou het geweest zijn, indien hij, aan mijne uitnoodiging, om zoo men meende het voorloopig uitstellen van het Avondmaal niet te kunnen billijken, mij dan er over te komen spreken, gevolg gegeven had. Doch hij is niet verschenen.

Is dit soms broederlijk?

De Heer V. d. Lee heeft mij evenmin broederlijk vermaand. Deze kerkvoogd beloofde mij wel, met kerkvoogden te zullen spreken, of zij in mijn voorstel zouden willen treden, om met Kerkeraad en Notabelen eene vergadering te houden, ten einde te zien, of men in geval van conflict met den Kerkeraad ééne lijn zou kunnen trekken. Bovendien beroemt hij er zich op mij bij het Prov. Kerkbestuur te hebben aangeklaagd!

Over het blaadje van den Heer H. M. meenen wij te moeten zwijgen. Wanneer hij eens uit zijn wolk zal zijn nedergedaald, zal er met hem te spreken zijn.

DE WEG GEBAAIND DOOR DEN VIJAND.

De samenkomst met de Classicale Heeren had dus tot niets geleid. Ik was en bleef provisioneel geschorst, zoo ook de B.B. Van Baren en Hofland die gemeend hadden, niet voor de Commissie te moeten verschijnen.

Den volgenden morgen (Zaterdag) ontvingen de niet geschorste Kerkeradsleden een briefje van Ds. Margadant, waarin zij opgeroepen werden, om ten 2 ure ten zijnen huize kerkeradsvergadering te komen houden. Hierin namen de meesten geen genoegen en deden daarom Ds. M. weten, dat zij alleen vergaderen wilden in het gewone lokaal. Daarop werd de koster weder uitgestuurd, om tegen 4 ure de Kerkeradsleden in de consistoriekamer ter vergadering te roepen.

Daaraan werd gevolg gegeven; alleen ouderling Verweij kon de vergadering niet bijwonen.

Dat de eerste ontmoeting met Ds. M. niet vriendelijk was, spreekt van zelf. De leden van den Kerkeraad wisten te goed, hoe ik met Ds. M. had omgegaan, om niet verantwoordigd te zijn over de verraderlijke handeling, die het Classicaal Bestuur tegen mij had ondernomen, waaraan Ds. M.

minstens medeplichtig was. Men weigerde hem dan ook de hand.

Ds. M. wilde het laten voorkomen, alsof hij de ouderlingen en diakenen maar eens had samengeroepen, om hen kennis te doen nemen van de schorsingsstukken en hen mede te deelen, dat hij als consulent was opgetreden.

Hierop toonde men hem het convocatiebillet, hetwelk duidelijk bewees dat eene *vergadering* was samengeroepen en niet een „onder onsje.” Dit moest Ds. M., hoewel schoorvoetend, toegeven. Daar echter slechts 6 leden aanwezig waren en de vergadering dus onvoltallig was, moest zij verdaagd worden. Men bepaalde, dat de vergadering op nieuw tegen Woensdag 2 Maart ten 6 ure n. m. zou uitgeschreven worden.

De ingekomen stukken werden echter officieus medegedeeld en daarna gingen de Kerkeeraadsleden bedaard en vredig naar huis, zonder dat de in de kosterkamer zittende politie behoefde op te treden. Bij het heengaan gaf de boekhouderdiaken nog te kennen, dat het noodig was eens te spreken over diaconiezaken, daar hij onder de huidige hachelijke omstandigheden ongaarne voorschotten uit eigen middelen wenschte te doen, zooals hij vroeger meermalen deed.

Wij besloten, den volgenden Zondag in de lokalen der Chr. school Bijbellezingen te houden.

Onder welke gewaarwordingen wij dien Zondag naar dit lokaal opgingen, valt moeielijk te beschrijven. Zij, die onze eerste samenkomst in onze school hebben bijgewoond, zullen die ure niet spoedig vergeten. Schoon ik den vorigen dag geen uur had gehad om rustig te overdenken wat ik zeggen zou, werd mij gegeven te spreken. In mijn toespraak begon ik te verklaren, dat ik vrij uitging voor de menschen, dat

mij door het Classicaal Bestuur grievend onrecht was aangedaan; doch dat wij met de gemeente schuldig waren voor God. Ik beleed, dat wij door onze zonden, welke wij jaren op jaren hadden opeengestapeld, uit het ons wettig toekomend erfdeel waren verdreven. In veler oogen kwamen tranen en toch moesten velen verklaren, dat het hen *goed* geweest was aan deze plaats.

Als inleiding voor de lijdensprediking overdachten wij de verheerlijking van Jezus op Thabor. Overvloedige aanleiding is uit het Bijbelverhaal te nemen, om te spreken over den weg in dit deel der Schrift geopenbaard, om ook als kerk des Heeren te wandelen op de wegen, die Gode welbehagelijk zijn, al moet het dan ook gaan door lijden tot heerlijkheid.

Hadden wij gevreesd niet velen onder ons gehoor te hebben, de school was eivol.

Des namiddags was dit evenzeer het geval, niet één plekje bleef onbezet; 's morgens moest menigeen zich met een staanplaats in een der portalen vergenoegen.

De gemeenschap der heiligen werd gevoeld en onder het zingen van onze psalmen was het alsof er nu iets anders in lag dan vroeger. Zoo ging het althans toen wij aanhieven uit Ps. 65:

„Een stroom van ongerechtigheden
Had d'overhand op mij.”

Bij het eindigen van onze morgenbijeenkomst noodigde Br. A. VAN WIJNGAARDEN uit Haastrecht, de Gemeente uit om mij toe te zingen Ps. 68 : 11, hetwelk luidt :

„Gewis, hoe hoog de nood mag gaan,
God zal zijns vijands kop verslaan;
Dien hairgen schedel vellen,
Die trotsch, wat heilig is, onteert.

En, daar hij schuld met schuld vermeert,
 Zich tegen Hem durft stellen.
 De Heer heeft zelf ons toegezeid:
 „'k Zal u, door macht en wijs beleid,
 Uit Bazan weer doen komen;
 U zullen, als op Mozes bee,
 Wanneer uw pad loopt door de zee,
 Geen golven overstroomen.”

Ten slotte zong men mij toe:

„Dat 's Heeren zegen op u daal.”

Dat ik onder dit alles diep geroerd werd, behoef ik wel niet te zeggen.

In het kerkgebouw vergaderden een 250tal menschen des vóórmiddags en een gotal des nam. Enkele niet geschorste Kerkeraadsleden meenden, om goede redenen, daar nog in functie te moeten zijn. Hoeveel kerkgangers zouden er echter geweest zijn, indien leden van den Protestantenvbond niet de rijen der hoorders waren komen versterken en indien de bedeeden niet derwaarts gedreven waren, uit vrees voor verlies van bedeeling? Hoevelen zouden er overblijven, indien doodelijke onkunde hen niet vijandig maakte?

Zondag v.m. na kerktijd weigerde weder het meerendeel der kerkeraads leden Ds. M. de hand te geven. Hierover ontstemd, trachtte hij op allerlei wijze hen boos te maken, doch zij zwegen. Eindelijk gaf een der leden te kennen dat hij iemand de hand niet wilde reiken, die in staat was geweest, terwijl hij de schorsingsstukken bij zich droeg, Ds. Winkel de hand te geven; hij noemde dit goddeloos. Ds. M. wilde, blijkbaar belust op kabaal, dit onderwerp op luidruchtige wijze nog op straat verder behandelen; doch men liet hem praten, zorgende dat op den weg een behoorlijken afstand tusschen hem en de leden bewaard bleef.

Des namiddags scheen de wind uit een anderen hoek te waaien; althans Ds. M. vroeg beleefd of de broeders nog iets anders voor de vergadering van Woensdag op de agenda wenschten te hebben. Doch men zweeg op dit zoet gefluit.

Den volgenden dag kregen de leden van den Kerkeraad het volgende briefje:

„Wegens onvoorziene omstandigheden moet ik uit de stad en kan dus de vergadering a. s. Woensdag niet houden; later hoop ik u te melden, op welken dag en op welk uur de vergadering zal plaats hebben.

OUDEWATER, 28 Febr. 1887.

(w. g.) MARGADANT.”

Onderscheidene leden des Kerkeraad's meenden, dat het niet aanging, onder zulkē bewoordingen, waaruit alles is op te maken, eene reeds bepaalde vergadering uit te stellen en zonden een schrijven aan Ds. M., waarbij zij als hunne meening te kennen gaven, dat het niet tot de bevoegdheid van Ds. M. behoorde om te beslissen of de vergadering van 2 Maart niet zou doorgaan. Wanneer het zoo was, dat Ds. M. de vergadering niet kon bijwonen, dan werd hem verklaard dat hij zijn secundus behoorde te laten optreden, volgens het Regl. op de vacaturen.

Hierop ontvingen de broeders op nieuw een schrijven luidende:

„OUDEWATER, 1 Maart 1887.

WelEd. Heer,

In antwoord op uw schrijven van 1 Maart, heb ik de eer U te verwijzen naar mijn vorig schrijven, waarbij ik U heb

medegedeeld, dat ik wegens onvoorziene omstandigheden de vergadering moest uitstellen.

UEd. Dv. Dienaar,

(w. g.) J. W. MARGADANT."

Deze handelingen vonden de broeders wel wat al te erg. Zij meenden dat het te doen was om tijd te winnen, ten einde het Classicaal Bestuur te Oudewater te laten doen, wat des Kerkeraad's is, door verder aanleiding te zoeken om nog eenige leden te schorsen.

Dit alles maakte den Kerkeraad actief, en deed hem naar middelen uitzien, om vooralsnog in het reglementaire spoor wandelende, zijne rechten tegenover de willekeur van Ds. M. te handhaven.

Toen men zich overtuigd had, dat Ds. M. op Woensdag 2 Maart de gemeente werkelijk had verlaten, belegde de oudste ouderling aanstonds kerkeraad's vergadering op grond van art. 35 van het Regl. op de vacaturen. Aan de kerkeraad's leden werd het volgende convocatiebillet toegezonden:

„Buitengew. Verg. van den Kerkeraad op Woensdag 2 Maart 1887, 's namiddags ten 6 ure

Punten van behandeling:

Het verlaten der gemeente door Ds. Margadant, zonder in zijn dienstwerk voorzien te hebben. Hervatting der werkzaamheden, welke door onvoltalligheid der vorige vergadering zijn ongedaan gebleven, enz. Voorziening behoefte Diaconiekas, enz."

Tot die oproeping had men wel deugdelijk recht. Ds. M. had den Kerkeraad te kennen gegeven, dat hij hem als nul beschouwde, door te zeggen, dat hij heenging en op nieuw

kerkeraadsvergadering zou uitschrijven, wanneer het hem goed dacht. Tot zijn dienstwerk behoorde het houden der kerkeraadsverg. op 2 Maart, hij verliet de gemeente zonder daarop orde te hebben gesteld.

Zoo was het dan mogelijk gemaakt door Ds M. zelven om eene wettige vergadering te houden, zonder dat hij er bij tegenwoordig was. Zoo stelde hij de vergadering in staat om eene, ook volgens de Synodale Reglementen wettige vergadering te houden; hetgeen ons wellicht eenmaal, wanneer een proces gevoerd zal worden voor den burgerlijken rechter, goed te stade kan komen.

HET GEWICHTIG BESLUIT.

De Kerkeraad kwam alzoo den 2den Maart samen. De vergadering werd door mij geopend met gebed, schoon ik om goede redenen, mij verder met den loop der zaken niet meende te mogen inlaten.

Aan Br. Smit, als oudsten ouderling, wordt het voorzitterschap opgedragen.

De notulen der vorige vergadering kunnen niet gelezen worden, omdat het boek bij Ds. M. berust.

Er zijn vijf Broeders aanwezig, alleen ouderling Verweij is niet tegenwoordig. De voorzitter deelt hierop mede; dat het doel der vergadering is: 1°. om eene aanklacht in te dienen bij het Classicaal Bestuur tegen Ds. M., die blijkens overgelegde missives weigerde de vergadering te beleggen en op reis was gegaan, zonder zijn secundus voor hem te doen optreden, terwijl toch bepaald was, dat deze vergadering zou gehouden worden en bovendien nog door drie leden was aangedrongen, om toch de vergadering te laten doorgaan.

Er wordt dan ook eene missive aan het Classicaal Bestuur opgesteld om het, krachtens art. 35 Regl. op de vacatures, daarvan in kennis te stellen.

Ook zijn 2°. de leden opgeroepen om de werkzaamheden

der voorgaande vergadering te hervatten en af te doen, ongeacht het aantal aanwezige leden, en ook om andere voorstellen, zoo de vergadering zulks bij volstreckte meerderheid van stemmen begeert, in behandeling te nemen, zooals kan gebeuren bij alle vergaderingen van den Kerkeraad.

Wat de wettigheid dezer vergadering betreft, wordt opgemerkt, dat de Kerkeraad krachtens art. 35 Regl. vac. *genoodsaakt* was te vergaderen.

Er werd geconstateerd, dat het nooit de bedoeling van den Synodalen wetgever kon geweest zijn, een Kerkeraad geheel afhankelijk te stellen van de luimen van een consulent, daar het nu reeds de tweede maal binnen een week was, dat deze eene vergadering moettende uitschrijven, dit niet had gedaan; de eerste maal zelfs verklarende dat hij daartoe „geen lust” had gehad;

dat dewijl Ds. Margadant onwillig blijkt en de gemeente heeft verlaten, terwijl Ds. Winckel is geschorst, er geen consulent bestaat;

dat aangezien Ds. Margadant niet heeft gezorgd voor het optreden van een plaatsvervanger, de onmogelijkheid ontstaan is om art. 16 Regl. op de vac. toe te passen, dien ten gevolge wordt door den voorzitter gezegd, dat er een toestand van wanorde bestaat, waarin de Reglementen niet hebben voorzien, zoodat men in deze handelen kan, zonder dat eene overtreding kan worden begaan.

Daar het nu onbekend was, hoe lang of hoe kort deze toestand zou duren, wilde de Kerkeraad de belangen der gemeente niet langer in de waagschaal stellen, door aan Ds. M. maar te laten doen, wat hij wil.

Algemeen is daarom de Kerkeraad van gevoelen, dat de vergadering alzoo *wettig* is.

Daarna wordt een concept schrijven aan het Classicaal

Bestuur van Gouda voorgelezen en eenparig goedgekeurd en verzonden.

Hierop wordt als 2de punt der agenda het voorlezen van ingekomen stukken aan de orde gesteld. Daar deze er niet zijn, gaat men over tot behandeling van punt 3. Den boekhouder-diaken wordt gelegenheid geven om opening van zaken te doen, waaruit blijkt dat de ontvangsten sedert 1° Jan. bedragen . . . . . *f* 679,93
terwijl de uitgaven beloopen . . . . . - 585,56^s
zoodat op 't oogenblik in kas is. . . . . *f* 94,37^s

De boekhouder merkt nu op, dat er nog p. m. *f* 60,— loopende rekeningen van levensmiddelen over dit jaar kunnen verwacht worden, welk geld hij beschikbaar moet houden, terwijl er dan voor a. s. Zaterdag slechts p. m. *f* 34,— overschiet. De vergadering vindt het niet anders dan begrijpelijk, dat de boekhouder onder de huidige omstandigheden niet in voorschot wil komen, gelijk vroeger dikwijls het geval was, maar noodigt hem toch uit, zoolang mogelijk door te gaan met betalen, zullende de broeders hem zooveel mogelijk steunen, opdat de armen zoo min mogelijk schade lijden.

Op de vraag van den Voorzitter of iemand nog iets heeft voor te stellen, wordt van meer dan ééne zijde de wensche-lijkheid te kennen gegeven, om het juk der Synodale Orga-nisatie af te werpen. Met algemeene stemmen wordt besloten dit voorstel in behandeling te nemen.

Na langdurige bespreking van den jammerlijken toestand der kerken en de knellende banden die de Synodale Regle-menten aanleggen, waarvan ook deze gemeente weet mede te spreken, wordt het voorstel aangenomen, om het juk der Synodale Hierarchie af te werpen, en kracht en geldigheid te verleenen aan de Dordsche kerkenorde van 1619.

De bewoordingen, waarin dit besluit door den Kerkeraad werd genomen, luiden aldus:

„De Kerkeraad der Herv. Gemeente te Oudewater, heden den 2^{den} Maart 1887, wettig vergaderd, ter oorzake van onvoltalligheid der vergadering van 26 Febr. 1887, welke tot heden verdaagd was en ter oorzake tevens van zijne verplichting tot vergadering krachtens Art. 35 van het Regl. op de Vac.; kennis genomen hebbende van de onwettige, door niets gerechtvaardigde, voorloopige schorsing, door het Class. Bestuur van Gouda den 24sten Febr. uitgesproken over 3 leden van dit College; benevens van het feit dat Ds. M. als consulent willekeurig zijne Gemeente heeft verlaten, zonder in zijn dienst te hebben voorzien;

Overwegende, dat de Kerkeraad onder deze, zoowel als andere knellende banden der Synodale Organisatie van 1816, gedurig buiten macht wordt gesteld naar Gods Woord te handelen;

Overwegende dat deze schorsing, drie onzer waardigste broederen aangedaan, en het zich aan zijn dienstwerk onttrekken van Ds. Margadant, die tevens lid is van het Class. Bestuur van Gouda, niet de strekking hadden van het handelen naar Gods Woord gemakkelijk te maken, maar integendeel om den Kerkeraad te demoraliseeren;

Overwegende, dat uit de handeling der Kerkelijke Hierarchie, in zake het Amsterdamsche Conflict en elders, overtuigend is gebleken; dat uit eene procedure voor de Kerkbesturen om recht te erlangen, geen het minste heil is te verwachten;

Overwegende, dat de besluiten door de Algemeene Synode in de Amsterdamsche tuchtzaak genomen;

alsmede haar schrijven aan de Kerkeraden en Leden der Nederl. Hervormde Kerk, d.d. 1 Dec. 1886, ontwijfelbaar toonen, dat op eene eerlijke schikking geen uitzicht bestaat en dat de eenige *modus vivendi*, welke zij toelaat, zulk eene is, waarbij de trouwe Dienaars van onzen Heere en Koning uitgeworpen worden;

Overwegende, dat alzoo noch het blijven voortleven in dezen Godonteerenden toestand geoorloofd, noch het vinden van eenig middel om bij behoud der tegenwoordige Kerkorde daaruit te geraken, mogelijk is;

Besluit onder biddend opzien tot den Heere:

- 1°. Krachtens hetzelfde recht waarmede in de 16de eeuw de Pauselijke Hierarchie alhier werd afgevoeren, en de Kerkeraad in 1816 geacht werd, de Synodale Organisatie van 1816 te aanvaarden, thans de Synodale Hierarchie af te werpen;
- 2°. Diensvolgens voor de geheele Hervormde Gemeente te Oudewater aan de Kerkorde, ingevoerd bij Koninklijk Besluit van 1816, van dit oogenblik af, alle kracht en geldigheid te ontnemen en diensvolgens alle daarop gegronde bepalingen en besluiten te verklaren voor vervallen, — en van nu af weer kracht en geldigheid te verleenen aan de Kerkenorde, die hier vóór 1816 gold, behoudens al zulke wijzigingen, als door den veranderden toestand van zelf ontstaan zijn."

Dit stuk eindigt met besluiten van kennisgeving aan Z. M. den Koning enz. en met de woorden: „En dit alles den Heere God biddende, dat Hij Zijn Kerk genadig zij en het werk der Reformatie wel doe gelukken."

Toen dit concept gelezen was, werd alvorens tot stemming over te gaan, andermaal het aangezicht des Heeren gezocht ten einde Zijn onmisbaren zegen af te smeeken over het gewichtig besluit, dat, het werd gevoeld, voor de toekomst van de Gemeente Oudewater, zulke wijdstrekkende gevolgen zou hebben.

Wij waren verheugd dat het zoover mocht komen, doch het was eene verheuging met beving.

Den 2den Maart te Leiden bij Ds. C. Segers zijnde, kreeg Ds. M. vermoedelijk per telegram bericht uit Oudewater van de voorgenomen kerkeradsvergadering. Waarschijnlijk op advies van Ds. S., deelde Ds. M. per telegram op dienzelfden dag mede, dat hij tegen Vrijdag 4 Maart vergadering zou uitschrijven, met de toevoeging: „verzoeken mededeeling.” De ouderling die het bericht ontving, was zoo vrij aan dit verzoek *niet* te voldoen.

Ds. M. schreef ook verg. tegen 4 Maart ten 4 ure uit, en de broeders gingen er heen. Ds. M. las de notulen der verg. van 21 Jan. en wilde daarna de schorsingstukken voorlezen, zeggende dat nu de verdaagde verg. werd gehouden. Een der broeders gaf daarop Ds. M. te kennen, dat wat hij wilde doen reeds was geschied in de verg. van 2 Maart, en verklaarde ook namens 4 aanwezige leden, dat zij alleen waren verschenen, om de notulen en andere stukken op die verg. betrekking hebbende, over te leggen. Daarna vertrokken zij. Vóór hun heengaan zeide Ds. M.: „dan sluit ik de vergadering”, daarmede de verg. van 2 Maart voor wettig erkennende; anders had hij met br. V. de verg. voortgezet.

Tijdens de verg. was weder politie bij den koster geposteerd.

HET PROVINCIAAL KERKBESTUUR IN 'T GEWEER.

Na mijn voorloopige schorsing richtte ik een verzoek aan 't Classicaal Bestuur om nog gehoord te worden, doch kreeg ten antwoord dat ik was gehoord; hetgeen ik duidelijk genoeg aangetoond had, dat *niet* het geval was geweest. Ds. Swaan c. s. dachten zeker, dat zij met mij maar konden leven gelijk hun goed dacht.

Ik hoopte meer zin voor recht en gerechtigheid te vinden bij het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid-Holland.

Weldra zou mijne zaak voor dat bestuur komen. Den 3^{den} Maart ontving ik het volgende fraaie stuk:

„Het Classicaal Bestuur van Gouda, oordeelende dat de bezwaren in de prov. schorsing, tegen U uitgesproken dd. 29 Febr. jl., aanleiding zouden kunnen geven tot ontzetting uit uwe kerkelijke bediening, heeft al de bescheiden tot deze zaak dienende aan het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid-Holland opgezonden, en geeft U bij dezen overeenkomstig art. 47 van het Regl. „Opz. en Tucht” hiervan kennis.

(w. g). B. J. SWAAN, *Præses.*”

Men zou kunnen vragen, verstaat de steller van dit stuk de Holl. taal wel? Het is alsof de schrijver een andere Bileam is, welke immers Israël wilde vloeken, maar het moest zegenen. Hij spreekt toch uit, dat er bezwaren zijn in mijn provisioneele schorsing. Als ik in iets bezwaar heb, dan geeft dit op beleefde wijze te kennen, dat ik iets niet wensch toe te laten of te doen.

Het Provinciaal Kerkbestuur scheen billijker dan 't Classicaal Bestuur met mij tē willen handelen. Den 12^{den} Maart kreeg ik eene uitnoodiging om den 16^{den} Maart te Den Haag te komen, ten einde te worden gehoord door een commissie uit zijn midden, in zake mijne schorsing door het Classicaal Bestuur van Gouda. „Desverkiezende kan door U ook schriftelijk „inlichting” worden verstrekt, of ingebracht, wat gij te uwer verdediging wenscht aan te voeren — mits daags te voren ter aangewezen plaats in te zenden,” zoo eindigde mijn oproepingsbrief.

Ik besloot toen, om tijd en geldverlies te voorkomen, twee exemplaren van mijn „Kort Verhaal” te zenden met eenige schriftelijke mededeelingen, echter met de opmerking dat ik dit deed, om hen in staat te stellen, ook van uit het Synodaal standpunt, recht te spreken.

De andere kerkeraadsliden kregen evenzoo een oproepingsbrief, die echter gansch anders luidde dan de mijne. Zij werden *dringend uitgenoodigd om in mijn belang*, voor de commissie te verschijnen.

Hieraan hebben drie kerkeraadsliden voldaan, en hunne getuigenissen zijn in geen deele bezwarend voor mij geweest.

Toch heeft het Provinciaal Kerkbestuur goedgevonden om mij den 24sten Maart af te zetten!

Wij aarzelen niet om het vonnis door dit bestuur geveld, ook op Synodaal standpunt, voor hoogst willekeurig

te verklaren. Om den lezer niet te vermoeien en dit boekje niet te duur te maken, laten wij het stuk niet afdrukken. Toch willen we het een en ander eruit mededeelen.

In mijn afzettingsbul wordt o. a. beweerd, dat het Classicaal Bestuur eene commissie van 2 leden heeft gezonden, om in den geest der broederlijken liefde, de bestaande verkeerdheid weg te nemen. Dit is onwaar. Geen broederlijk woord is door bedoelde commissie tot mij gericht; hun mandaat luidde ook gansch anders. Eerder zou ik moeten getuigen dat de commissie *onwillevend* en *krenkend* te werking, indien ik dit niet aan gebrek aan opvoeding (wat den Heer V. d. Zwalm betreft) en aan gemis van tact (wat Ds. Hulscher aangaat) meende te moeten toeschrijven.

Voorts wordt mij verweten, dat ik de Kerkeradsvergadering van 5 April met gebed heb geopend, en dat ik eene onwettige handeling als beraamd werd, had moeten ontraden.

Zonderling: ik mocht als geschorst predikant niets doen, zelfs niet op verzoek eene kerkeradsvergadering openen met *gebed*, — maar toch had ik weer iets moeten doen, nl. de afwerping van het Synodale juk ontraden!

Getuigen hebben verzekerd, dat ik mij geheel buiten de handelingen van bedoelde vergadering heb gehouden, en dit is ook zoo. En toch durft het Provinciaal Kerkbestuur zeggen: „dat ik aan het besluit van uittreding *niet geheel onschuldig* te houden ben.”

Voorts is mij ten laste gelegd dat ik eene kerkeradsvergadering te Waarder zou hebben gepresideerd, terwijl in de schorsingsbul van ouderling Bouwer te Waarder te lezen staat, dat het in hem wordt gewraakt dat hij zich „Voorzitter” heeft genoemd in de vergadering, waarin de Synodale Hierarchie werd afgezworen!

Toch wordt het mij nog bovendien als eene groote schuld

aangerekend, dat ik de stukken betreffende de afwerping van het Synodale juk te Waarder, niet als Voorzitter teekende!

Eindelijk, en dit doet de deur dicht, het is haast niet te gelooven, dat men het heeft durven nederschrijven, wordt mij verweten, *dat ik niet persoonlijk voor de commissie van het bestuur verscheen.*

Men geeft mij te kennen: het ligt in uwe keuze of ge *persoonlijk* voor ons komen wilt, of dat ge *schriftelijk* uwe bezwaren indient. En als ik dan het laatste kies, geeft mijn vonnis te lezen, dat ik, beklagde, „door het zenden mijner brochure, met daarbij behoorende missive, wel heb medegedeeld, wat ik zelf meende te moeten zeggen, maar aan de commissie de gelegenheid poogde te ontnemen, om een nader onderzoek in te stellen naar feiten, waarover zij beklagde had willen ter verantwoording roepen.”

Deze houding bewees, volgens het Prov. Kerkbestuur, „dat de mogelijkheid was uitgesloten, om de bestaande verkeerdheden in den geest der broederlijke liefde uit den weg te ruimen.”

Een der leden van het Prov. Kerkbestuur ontmoetende, heb ik hem erop gewezen, hoe men vooral in dit laatste tegen mij had gezondigd. Deze merkte op, dat het eene goedheid geweest was van het Bestuur om mij toe te laten ook schriftelijk mijne bezwaren in te leveren.

Mijn antwoord luidde, dat men dan haast het schriftwoord hierop zou kunnen toepassen: „De barmhartigheden der goddeloozen zijn wreed.”

Ik was dus afgezet. Ook al de kerkeradsleden die op onze vergadering, waarop het besluit van uittreding was genomen ondergingen hetzelfde lot; ook zij die met mij voorloopig wierden geschorst.

Om al het onrechtmatige in de afzettingsbullen aan te toonen, zouden wij nog een derde boekje moeten schrijven. Deze vonnissen getuigen of van eene geringe rechtskennis of zij zijn ter kwader trouw geveld. Een onpartijdige zal het na inzage moeten toegeven. Maar ons bestek gedooft niet er nader op in te gaan.

Die vonnissen beletten echter niet, dat onze School vol liep bij de verkondiging des Woords. Er werd eene gaanderij in gebouwd, bovendien een gat in den muur gebroken om de banken eruit te kunnen verwijderen, en zoo konden we minstens 100 personen meer plaatsen dan tot hiertoe. En toch, geen plaatsje bleef onbezet; en onze collecten waren aanzienlijk.

Gode zij daarvan de eere!

Het kerkgebouw leverde Zondag den 6^{den} Maart voorm. een zonderling schouwspel op. Onze burgemeester was er met den president-kerkvoogd, terwijl een viertal politiedienaren aanwezig waren, welke alle er voor waken moesten, dat de geschorste en de uitgetredene Kerkeradsleden, hunne plaatsen in „het hekje” niet bezetten.

Misschien dacht men wel, dat ik eene poging wilde wagen, om langs gewelddadigen weg, den kansel te veroveren. Men had zelfs politiehulp van buiten gerequireerd!

Niemand onzer zon er echter op, om ook maar een voet te zetten in het kerkgebouw.

Toch werd in de N. Rotterd. Ct. den burgemeester lof toegeswaaid, omdat hij door zijn krachtig optreden alle rustverstoring had belet!

EEN AFGESNEDEN ZAAK GEDAAN.

Wellicht is er geene gemeente in ons vaderland waar de geesten zoo verdeeld zijn, als in onze goede stad Oudewater.

Arminius, het hoofd der Remonstranten werd er geboren, en Lydius, een moedig en volhardend strijder voor de Gereformeerde waarheid, heeft er meer dan 40 jaren in gearbeid. In Lydius' tijd, meer dan twee en een halve eeuw geleden, is binnen de muren dezer veste een hevige kamp gestreden; het is als of er voortdurend Armijn's in geboren werden en er telkens mannen van den geest van Lydius moesten opstaan, om elkander het terrein te betwisten. Het is althans als of in dezen tijd dezelfde strijd als welke Lydius tegen de Remonstrantsch gezinde overheid te strijden had, moet herhaald worden, zij het dan ook in anderen vorm.

Wie de pamphletten over de kerkelijke twisten te O. in het begin der 17de eeuw, als de „Reuck-Appel”; de „Clachte der ghemeijnte tot Oudewater, Derghener die houden aan de oede Religiu”; de „Ontdeckinghe van den oproerighen gheest den Contra-Remonstrans-ghesinde binnen den stede van Oudewater”, enz. gelezen heeft, weet dat Lydius een ambtgenoot had, met name Levinus de Raet, een prediker

die eerst den schijn wilde aannemen van goed Gereformeerd te zijn, maar later openlijk met de Remonstrantsche overheid ging heulen. Bekend is het hem, die het kerkelijk archief heeft doorgesnuffeld, hoe Levijn, „Sonder weten, adieu of afscheijt der broederen vertrokken” is, naar de gemeente van Haastrecht” en hoe hij er mede geeindigd is, met zijn hartelijk leedwezen te betuigen over „de oneenigheijt en de swarigheden” die te Oudewater door zijne schuld waren ontstaan, zoodat de gemeente vermaand werd „hem voor verzoent te erkennen ende Godt daerover te loven ende te danken.”

Wie zou dit voor mogelijk geacht hebben, toen hij gesteund werd door heeren burgemeesters en aanzienlijke poorters, welke eersten zich in die dagen zooveel macht over de kerk des Heeren konden aanmatigen?

Maar wie onderstelde voor een jaar de mogelijkheid, dat de helft der gemeente Oudewater het Synodale juk zou afwerpen om tot de kerkenorde van 1619 terug te keeren?

Hoe velen en hoe machtig waren de tegenstanders! Hoe onkundig de groote menigte! Hoe onvoorbereid de gemeente!

Toch is geschied wat onmogelijk scheen.

Wie heeft het gedaan?

De arbeid van den tweeden leeraar?

Maar toen hij over de noodzakelijkheid der Reformatie der kerk wat meer ging spreken, onttrokken zich velen aan zijne prediking.

Waren het dan de vromen, die er op aandrongen?

Ze wisten evenmin als ik, bij den toestand waarin onze gemeente verkeerde, den weg aan te duiden, welke moest bewandeld worden.

Kwam er dan drang van buiten of waren er enkele drijvers in de gemeente?

Evenmin.

Wij kunnen er alleen van zeggen met den berijmden
118^{den} Psalm.

„Dit werk is door Gods Alvermogen,
Door 's Heeren hand alleen geschied,
Het is een wonder in onz' ooggen,
Wij zien het, maar doorgronden 't niet.“

Middelijk heeft het optreden van het Classicaal Bestuur veel goeds gedaan. Het onrecht was zoo kennelijk. Maar hoe dikwijls geschiedt er onrecht, zonder dat iemands hart er door bewogen wordt, of zonder dat het zelfs opgemerkt wordt.

Gode alleen de eere!

Wij menschen vallen er ook hier buiten.

Wat mij zelve betreft, ik moet zeggen, dat het mij menigmaal bezwaarde nog onder de Synodale organisatie te leven.

Ik gevoelde, dat ook in mijn naam de Synode van het Ned. Herv. Kerkgenootschap zoovele getrouwe leeraars en kerkeraadsliden, vervolgde en afzette, en toch durfde ik in Oudewater de verantwoordelijkheid niet op mij nemen, om het Synodale juk af te werpen.

Ik had mij een programma voorgesteld, dat ik volgen wilde, om getrouw te zijn aan Gods Woord, en toch niets te doen, waarvan ik de gevolgen niet voor mijne rekening kon nemen.

Ik achtte het jammer, dat in de Amsterdamsche tuchtzaak, niet door de schuld onzer broederen, maar ten gevolge van verkrachting van het Synodale reglement door Dr. Vos c. s., de beheersquaestie vóór de attesten-quaestie geschoven was. Ik zou trachten, zoo was mijne overlegging, het gedaan te krijgen, dat indien te Oudewater een conflict kwam, de strijd enkel over het stuk van belijdenis liep. Inmiddels kon ik ook wel trachten vrij beheer te verkrijgen, opdat kerk en goederen aanvankelijk voor de belijders der Gereformeerde

Religië bewaard zouden blijven, in geval wij door een of ander kerkbestuur mochten bemoeilijkt worden.

Ik hoopte velen van de gemeente aan mijne zijde te krijgen, wanneer het duidelijk was, dat een hooger bestuur mij tot iets dwingen wilde, dat tegen Gods woord indruischte.

Maar het is niet aldus mogen gaan. De Classicale Heeren meenden hun slag te kunnen slaan en maakten ons vrij.

Ware dit niet gebeurd, we zouden thans reeds midden in het conflict geweest zijn. En is nu de verbittering, waarom, dit weten onze vijanden niet duidelijk te zeggen, reeds groot; hoe fel zou de vijandschap zijn gaan blaken, indien de Kerkeraad geweigerd had, er de hand toe te leenen, om lidmaten tot des Heeren Avondmaal toe te laten, die men nooit of zeer zelden ter kerke zag gaan?

Bovendien als ons gelukt ware vrij beheer te krijgen; we zouden met de kerk en de pastorie hebben blijven zitten, om ja daarvan heer en meester te blijven. We zouden, als het gegaan ware naar onzen wensch, ook nog voor het predikants-tractement van Ds. Margadant te zorgen gehad hebben: want ik had het hem zoo gegund eens aan de gemeente te toonen, dat als het op stuk van zaken kwam, men hem aan de zijde van de besliste belijders des Heeren kon zien staan.

Doch dan waren alle armen ons gevolgd. Immers deze meenen in hunne jammerlijke onkunde, gelijk zoovele meer gegoeden, bij het woord „kerk” te moeten denken aan de steenen, door welke het kerkgebouw gevormd wordt, in plaats van aan de vergadering der geloovigen, d. i. van hen, die gedoopt zijn en dien doop niet weerspraken door een ergerlijk leven of een goddelooze leer; dit zijn toch de geloovigen in kerkelijken zin.

Dan zouden we honderde, ja duizende guldens jaarlijks

hebben moeten samenbrengen voor het onderhoud van een groot kerkgebouw en twee pastorieën, voor het tractement van twee predikanten, van voorlezer, organist, koster, kerkelijke bedienden enz. en evenzeer voor de armen, en slechts weinigen meer, die daarvoor kunnen bijdragen, zouden ons gevolgd zijn.

Van achteren gezien, hebben we God te danken, dat Hij het niet heeft laten geschieden, gelijk wij het gewild hadden. We waren bezig ons lood aan de voeten te binden, dat ons den arbeid in het koninkrijk Gods in deze gemeente bezwaarlijk, zoo niet op den duur onmogelijk zou gemaakt hebben, voor zoover wij menschen dit kunnen berekenen.

O! mochten we er klein onder worden, dat het door 's Heeren goedheid aldus geleid is, niettegenstaande onze zonden.

EEN WOORD TOT DE CONSCIENTIËN.

Het is ons eene behoefte, mede uit naam van den kerkeraad der Geref. kerk van Oudewater een woord tot u, leden der Gemeente! te richten.

Wij hebben het juk der Synodale organisatie afgeworpen en voor de geheele gereformeerde gemeente van Oudewater de Dordsche kerkenorde aangenomen.

Het was een gewichtig besluit, dat de kerkeraad hiermede nam, een besluit, hetwelk, zooals we te voren konden nagaan, door vele leden der gemeente niet zou geërbiedigd worden.

Toch mochten wij niet anders. De kerkeraad is toch van Gods wege gesteld, om te waken over de zielen der leden.

De Kerkeraad is boven alles geroepen om, naar de mate van ontvangen gaven en talenten, het koninkschap van Christus te handhaven. Wilden we daaraan eenigzins getrouw zijn, dan *moesten* we wel met de Hoogere Besturen in conflict komen.

Die Besturen, ook waar ze, zooals in het Classicaal Bestuur van Gouda, in meerderheid niet meer *modern* zijn, zijn geroepen om naar de Reglementen van het Ned. Herv. Kerkgenootschap te handelen.

En die Reglementen druischen tegen het woord Gods bijna op elke bladzijde in!

Toen schrijver dezer regelen Propopent werd, heeft hij eene verklaring geteekend, waarin hij beloofde „den ganschen raad Gods, inzonderheid, zijne genade in Jezus Christus” te zullen verkondigen „als den eenigen grond der zaligheid.” Deze formule was reeds eene verwatering van de belofte, welke vroeger aan de aanstaande dienaren des Woords werd afgevraagd. Doch in 1883 waren den Synodalen heeren ook deze bewoordingen een doorn in het oog geworden.

Men vond goed om den naam des Heeren Jezus geheel te schrappen en slechts de belofte te vergen, dat men „de belangen van het Godsrijk en, in overeenstemming hiermede, die van de Ned. Herv. Kerk, met opvolging harer verordeningen, naar vermogen zou behartigen.”

In dit stuk is de eenige Naam, die onder den hemel gegeven is, waardoor wij moeten zalig worden, geschrapt, en daarvoor in de plaats gesteld . . . . de verordeningen der Ned. Herv. Kerk! Een vrijzinnig Israëliet kan het onderteekenen. Is dit niet onbeschaamd het Woord Gods verzaken?

Er is meer.

Wat is er onder de Synodale Hiërarchie allengs geworden van de aanneming tot lidmaat!

Volgens de Reglementen zijn de ouderlingen daarbij tot figuranten verlaagd; de predikant ondervraagt, neemt aan, bevestigt de z. g. nieuwe leden. De ouderlingen moeten er bij zitten, maar mogen niemand afwijzen op grond van bezwaren tegen de geloofsbelijdenis der leerlingen. Zij kunnen het niet beletten, wanneer iemand bijv. de Godheid des Heeren Jezus loochenende, toch begeert om tot des Heeren avondmaal toe te treden.

Treurig is het, dat een lichaam, zich noemende de „Synode

der Ned. Herv. Kerk", tot zulke maatregelen de toevlucht neemt, om, we willen niet het ergste denken, het onvereenigbare te samen te houden. Op deze wijze wordt de leugen in de Kerk bestendigd, worden de zielen verwoest en de opzieners buiten staat gesteld, om naar eisch van Gods woord te handelen, en vooral randt men hierdoor het Koninkschap van Christus aan.

Heeft de Kerkeraad dezer Gemeente nu gezondigd door deze reglementen op zijde te zetten en de Dordsche kerkenorde van 1619 op nieuw te aanvaarden?

Moet men zich boos maken op een predikant, een kerkeraad en gemeenteleden, die — nadat het Classicaal Bestuur ook hier zijne vijandschap getoond had tegen de belijders der Gereformeerde religie, door, zelfs met verkrachting der reglementen van het Synodaal Kerkgenootschap, twee kerkeraadsliden en mij voorloopig te schorsen, — gezegd hebben: „Onder uwe wetten o! Synode, willen we niet blijven leven!”

Wij mogen hun, die ons na onze losmaking zonder groeten met alles behalve vriendelijke blikken voorbij gaan, wel vragen: „Is uw toorn billijk ontstoken?”

Wat wij deden, is te verdedigen op grond van Gods Woord. Daardoor staan wij sterk. Daardoor is de toekomst ons.

Immers al wat zich niet voor het Woord buigt, gaat toch op den duur ook voor het Hervormd Kerkgenootschap verloren. Er is een geslacht ook in deze gemeente aan het opkomen, dat moderne beginselen heeft ingezogen, dat zijne kinderen niet meer zal laten doopen, en ze zal laten opgroeien als heidenen. Zegt men, ja maar daarin kan God verandering brengen, dan antwoorden wij: als de Geest des Heeren onder hen gaat werken, dan komt dit ons ten goede, wanneer wij door Gods genade aan de Gereformeerde beginselen mogen vasthouden. Hun, die door *onkunde* ons tegenstaan, zullen

de oogen wel opengaan. Wij denken dat het verloop van de dingen in het z. g. Hervormd Kerkgenootschap ook veel daartoe zal bijdragen. Het kan niet anders. De trouwe belijders des Heeren kunnen op den duur geen ander juk met de ongeloovigen blijven dragen. De teekenen zijn er reeds van te zien, dat het gevoelen veld wint, dat men, — niet om zich af te scheiden, maar juist in tegendeel om bij de Kerk van Christus te *blijven*, — het juk der Synodale Hierarchie moet afwerpen. Die beweging neemt in omvang en kracht toe.

Het wordt gevoeld, de Synodalen, ook Ds. Margadant en zijne aanhangers zullen het erkennen als zij eerlijk willen zijn, dat het Hervormd Kerkgenootschap weg is, zoo spoedig het geld en goed ontvalt.

En gaat het nu aan om, als wij des noods zonder staatsgeld, zonder kerkegoed, God willen dienen naar den eisch van Gods Woord, ons als „de beroorders in Israël" voor te stellen, ons te brandmerken als de verwoesters der Kerk?

Wij tartten een ieder, die meent te kunnen blijven onder de kerkorde van 1816, om ons te bewijzen, dat, wat de Haagsche Synode voorschreef omtrent de aanneming tot lidmaat, in overeenstemming te brengen is met duidelijke uitspraken der Schrift. Ds Margadant kan het evenmin als iemand anders.

Waarom dan zooveel vijandschap getoond? Indien men zelf de gehoorzaamheid aan Gods Woord niet in praktijk durft brengen, waarom laat men dan anderen niet in vrede hun weg gaan?

Indien gij wellicht zegt: ja, ook wij buigen ons voor het Koninkschap van Christus, maar de weg, dien gij bewandelt, is de onze niet; wij wenschen geleidelijk tot eene betere kerkorde te geraken, dan roepen wij u toe: „Ziet toe, dat gij u niet met ijdele droombeelden vleit. In de Hervormde Kerk is het steeds erger geworden. Steeds is de Synode er

meer onbewimpeld voor uitgekomen, dat zij de poort wijd open wilde zetten voor het ongelooft. Steeds heeft de Synode hen, die opkomen wilden voor het recht der Gemeente en voor het Koninkschap van Christus, niet verhoord."

Gelooft het toch, Gemeente van Oudewater, dat we den moeilijken weg niet zouden opgegaan zijn, indien we het mogelijk geacht hadden, om, onder de Reglementen van het Hervormd Kerkgenootschap blijvende leven, naar den eisch van Gods Woord te handelen. Het prijsgeven van zooveel geeft ten minste wel eenigen waarborg, dat we het Synodaal verband niet zouden verbroken hebben, indien het niet volgens onze innigste overtuiging, de gebiedende eisch ware van Gods Woord.

Dit betuigen wij u, dat wij voor ons, er genoeg tegen opgezien hebben, vóórdát het zoover kwam. Maar wij hebben er vrede mede, nu het geschied is. In ons hart danken wij den Synodalen, dat zij ons dreven tot eene daad, waarvoor wij huiverig waren; waartoe het echter eenmaal komen moest, indien we, uit zucht voor vuil gewin, onze conscientie niet wilden verkrachten.

Als kerkeraad vertegenwoordigen wij de geheele gemeente. Of gij er van weten wilt of niet, of de kerkegoederen de onze zijn of niet, wij hebben voor iederen gedoopte in de Herv. Kerk de Synodale Hiërarchie afgeworpen.

Maar weet wél, dat indien ge dit besluit *niet* eerbiedigt, *gij de zaak des Heeren tegen staat.*

Wij scheiden ons niet van de Kerk af, maar we hebben alleen een hinderlijken, knellenden band van ons afgeworpen.

De Kerk wordt niet gevormd door het gebouw, niet door Reglementen, maar door de leden, en die leden van het lichaam van Christus mogen voor geen andere macht buigen, dan voor die van hun verheerlijkt Hoofd.

We zouden daarom niet gaarne in uwe plaats willen staan, leden van het Classicaal en van het Provinciaal Kerkbestuur! Al toont gij een ijver een betere zaak waardig, ook Saulus van Tarsen had er veel zwoegens voor over, ja dagen reizens door de heete woestijn, om de kudde des Heeren te verwoesten. Toch was het hem „hard de verzenen tegen de prikkels te slaan.” Mocht het u ook nog eens, door Gods genade, *te* hard worden om dezulken te vervolgen, die bij alle ellende en zonde, toch strijden voor de waarheid: dat Christus Koning is in zijne Kerk.

Het deed ons genoeg te hooren, dat Ds. v. d. Linden en de Heer v. d. Zwalm voor het lidmaatschap van 't Class. Best. van Gouda hebben bedankt. Is dit niet een verblijvend teeken? Zouden zij niet verplicht geweest zijn, in dat bestuur te blijven zitten, indien zij de overtuiging hadden, dat de Reglementen van de Hoogere besturen niets eischten, wat in tegenspraak is met Gods Woord?

Mocht gij daartoe ook komen, gij, die te voren met mij deze gemeente diendet. De Kerkeraad moet het er voor houden, dat gij uw dienstwerk hebt verlaten. Wij betreuren het, dat gij voor een jaar zulke stoute taal ten gunste der vervolgte broeders te Amsterdam hebt doen hooren, en dat gij nu in de rijen der vervolgers vooraan zijt gaan staan.

Keer terug, keer terug! van dezen schadelijken weg! Gij weet zeer wel, dat wij leden van den Kerkeraad van Oude-water, niets gedaan hebben, wat onze schorsing volgens Gods Woord noodzakelijk maakte. Voor een jaar „vervulde het u met diepe droefheid, dat Predikanten en Ouderlingen de Amsterdamsche broeders als onderdrukkers tegentraden, die, zich grondende op menschelijke instellingen en voorschriften, toonden het gebod Gods licht te achten.”

Nu hebt gij hetzelfde gedaan, waarover gij zoo korten tijd

geleden, toen anderen het deden, nog kondt „treuren“!

Moest dit u niet tot inkeer brengen? Zie toe; het zal in de ure des gericht's van onze zielen geëischt worden, hoe wij de kudde, aan ons toebetrouwd, geweld hebben.

Ge zegt in uw „Protest“ dat er menigmaal „warme sympathie in uw hart trilde voor den man (Dr. Kuijper), die ons den „*Honig uit den Rotssteen*“ schonk.“

Ja, daarin geeft Dr. Kuijper heerlijke stukjes. Herinnert gij u dat over „*de handpalmen van Tsalmana*“?

Daarin wordt eerst Gideon, de geloofsheld beschreven, die als een kruipende wezel niet waagt en niet durft, maar geloof ontvangt door den H. Geest, en daarna met zijn kleine bende den Midianiet in verwarring doet vluchten.

Daartegenover zegt de schrijver van de lieden van Succoth het volgende:

„o! Zeker, zij zijn ook voor den Heere en zijne heilige rijkszaak! o, Gewisselijk, ook zij zullen meêdoen! o! Zekerlijk, ook hun deel zal met het volk des Heeren zijn . . . . alleenlijk, ze zouden eerst wel „*de handpalmen van Tsalmana*“ willen zien.

Tsalmana was de machtige Midianieten-Koning; hun plaag; de gevreesde tiran; de geesel Israëls; die het bitterlijk wreken zou, als de Succothers tegen hem zouden durven opstaan.

En daarom zijn ze bang, en kruipen van vrees in een. O, ook zij willen wel van Tsalmana af zijn. Heil den held, die hen van den tiran verlossen zal. Maar . . . eer zij er zich openlijk bij aansluiten, moeten ze de zekerheid hebben, *dat zij er geen kwaad bij kunnen.*

Als *het eerst gelukt* is; als ze zien dat het gaat; als er succes behaald is; als ze naar de valsche Gamaliëls-theorie redeneeren kunnen: „Het lukt, *dus* is het eene zaak uit God!“ dán ja, maar ook dan eerst, zullen ze de banier van

Gods heirscharen kussen. Als het optrekken niet meer noodig is, dan vindt ge ook hen tot optrekken bereid.

En dan heet dat gelooven, en dan noemen ze dat een geloofsdaad, vrucht van geloofsvoorzichtigheid, en als het dan door hun thuisblijven soms *niet* lukt, dan zeggen ze: „Ziet ge wel, hoe goed we deden, met niet aanstonds meê te loopen, want het blijkt nu toch wel: uit God was deze zaak niet!”

Moge ik bewaard blijven voor den geestelijken hoogmoed van te zeggen: „die Gideon, ben ik, en gij hebt den geest der mannen van Succoth.”

In het bewustzijn van al te lang en al te dikwijls als de lieden van Succoth gedacht en gedaan te hebben, in het besef dat den Heere de eere toekomt ook van de reformatie van Oudewater, vraag ik u echter: Is uwe houding van den laatsten tijd niet eenigermate te vergelijken met die van de mannen van Succoth?

Toen zoovelen adressen van sympathie naar de geschorste broederen te A. zonden, hebt gij mede gedaan, ja het sterkst sprekende hun toegezonden. Ik zag bij Prof. Rutgers het groote boek waarin al die betuigingen waren samen gebonden. „Uit dit boek is veel te leeren” voegde Z. H. G. mij toe. Ja, er is uit te zien, hoe menig hart bij het zien van het gebergte der Heidenen bezweken is. Beschuldigt u uw geweten niet, dat het u ook alzoo ging?

Verschuil u toch niet achter „Synodale Reglementen.” Deze bestonden een jaar geleden ook. Worde u de Bijbel het eenige Reglement. Gij dankt uw ambt niet aan de Synode; de gemeente van Oudewater heeft u geroepen. Bij uwe bevestiging hebt gij: „Ja, ik van ganscher harte” gezegd, nadat u voorgehouden was „de gemeente Gods in goede discipline te houden en te regeeren in zulke maniere als de Heere geordincerd heeft.” Gij zijt evenmin door de

Haagsche Synode in het ambt gesteld, als dat gij uwe geboorte dankt aan de registers van den Burgerlijken stand.

Eenmaal zullen wij rekenschap moeten afleggen voor den Koning der kerk. Zullen wij ons dan kunnen verontschuldigen met te zeggen: wij hadden eene wet en volgens die moesten wij wel tot uw Avondmaal laten komen, die uwen Heiligen naam niet beleden?

Gij zegt in uw boekje „onze wederzijdsche handdrukken waren nooit hartelijk.”

Dit van u te vernemen, verwondert mij niet. Was het niet, vóór ik beroepen werd uw streven om alleen predikant alhier te blijven? Hebt ge niet gepoogd, om met een catechiseer-meester het werk alhier af te doen?

Hebt gij mij niet vóór ik het beroep naar O. aannam, geschreven: „Hier is niets dan twist en tweedracht. Bij u zult gij wel vrede hebben. Ik zou zulk een toestand niet begeeren.” Gaarne wil ik aannemen, dat ik dien laatsten zin alzo moet opvatten, gelijk gij mij mondeling verklaardet, dat ge het niet begerlijk vondt, dat zulk een toestand in O. heerschte; maar was, ook aldus opgevat, uw schrijven uitlokkend om over te komen?

Ik betuig plechtig, dat ik meer dan een jaar lang in Oudewater over het bovenstaande gezwegen heb. Maar uwe beschuldiging, dat ik *tegenover* u ben gaan staan, uw spreken van „*wederzijdsche*” onhartelijkheid, noopt mij het te openbaren.

Doch deze persoonlijke grieven, zij beteekenen weinig, in vergelijking van hetgeen de gemeente Gods te dezer plaatse u kan verwijten. Gij scheidt u af van uwe vrij gemaakte kerk, door als handlanger op te treden van de Synodale Hiërarchie. Als de belijdenis der kerk ook de uwe is, moogt en kunt gij niet blijven onder een kerkorde, die tegen die belijdenis in gaat.

Hoe zult gij handelen, wanneer er lidmaten uit O. te Haastrecht zijn aangenomen? Zult gij ze inschrijven, of niet? Zoo neen, dan hebt ge een conflict.

Indien ge getrouw geweest waart, zonder nog het kerkverband te verbreken, zoudt ge reeds in conflict zijn met de Hoogere besturen.

Met u sprekende over eene dreigende botsing met de kerkelijke besturen, vraagde ik u, wat ons te doen stond, als de gemeente Waarder zich eens losmaakte. Ik wist dat dit stond te gebeuren. Daarop zijn door u de woorden gesproken: „Ik zou er bezwaar in zien, om eene gemeente als Waarder te gaan bemoeilijken.”

Waarlijk, een conflict zal *niet* komen, als men gedurig buigt, waar verzet geboden is. Ik wil aannemen, dat ge aanvankelijk die gemeente met vrede hebt willen laten, maar eindelijk u toch hebt laten overhalen, om tegen haar op te treden. Maar was dit volgens Gods woord?

Mochten wij het nog eens uit uw mond hooren, dat gij met ons schuldbelijdende, ook met ons wilt samen werken, om de kerk naar eisch van Gods woord te helpen reformeeren!

Ook een woord tot u, leden van den Protestanten Bond! Sommigen komen tegenwoordig in het kerkgebouw de rijen der Synodalen versterken. Wat drijft u daartoe?

Uwe voorgangers spreken zoo dikwijls van „idealisme,” ja zij verkondigen Jezus als den idealist, die zijn leven veil gehad heeft voor zijne overtuiging.

Wat de leer betreft, zult *gij* weinig verschil opmerken, tusschen hetgeen in het kerkgebouw en in onze school verkondigd wordt. Toen er voor weinige maanden in onzen Kerkeraad gestemd moest worden over uw verzoek om het kerkgebouw te gebruiken voor het houden uwer samenkomsten,

heeft Ds. M. mede zijn stem gegeven, om u het antwoord te zenden, dat u gewerd.

Nu is hij tot „de Volkskerk” bekeerd!

Meent gij waarlijk, dat hij voor een samenwonen van allerlei richtingen in één kerkverband is gaan strijden uit innige overtuiging? Kunt ge eenig „idealisme” in de omkeering van Ds. M. vinden?

Moest ge niet, indien ge wilt beleven wat gij zegt te belijden, meer eerbied hebben voor het optreden der doleerenden! Zij toch toonen iets voor hunne overtuiging over te hebben. Hoeveel gij, te recht of ten onrechte, op de belijders der Gereformeerde religie aan te merken hebt, gij kunt niet loochenen, dat zij kerkegoed en geld laten varen, om te handelen, wat naar hunne overtuiging Gods woord eischt.

Is het dan edel Ds. M. te steunen?

Hoopt gij wellicht daardoor een predikant van uwe richting in de gemeente te krijgen?

Het doel heiligt de middelen niet.

En trouwens, dat doel zult gij niet spoedig bereiken.

Vóór een deel der gemeente ging doleeren, was, volgens Ds. M., nauwelijks het getal zielen aanwezig, om een 2den predikant te kunnen hebben, met bezwaar van 's lands schatkist.

Wij vreezen, dat uw verschijnen in het kerkgebouw uit haat tegen de Gereformeerden voortkomt.

O! mocht gij u zelve eens nauwkeurig leeren onderzoeken. Wanneer gij, door de kracht van Gods Geest aan u zelve ontdekt wordt, dan zult ge ook gaan erkennen ja met tranen gaan belijden, dat er in u hetzelfde hart is, als van alle vervolgers van de kerk des Heeren. Van nature toch heeft de mensch in de wegen des Heeren geen lust.

Mocht gij u eens leeren buigen, voor het eeuwig te laat is, voor den Koning, den Zaligmaker der kerk.

Onzen vrienden vermanen wij dat zij niet enkel doleeren over het verlies van goederen. Laat het met lijdzaamheid gedragen worden wat de tijdsomstandigheden ons opleggen. God bewege u tot blijmoedig geven, zoowel voor armen als voor kerk. Doleert, klaagt vooral bij Hem, die op zijn tijd het licht weder zal gebieden uit deze duistere tijden; klaagt vooral veel over uwe zonden.

Wij zijn tot reformatie der kerk overgegaan. Mocht het door u verstaan worden, dat het eenmaal tegen u zal getuigen, wanneer reformatie in hart en huis achter blijft.

Worde er onder ons gedurig aangedrongen op bekeering en op wederkeering tot den God des Verbonds.

Onze hulpe zij daartoe in den naam des Heeren die hemel en aarde gemaakt heeft!

N A S C H R I F T.

Schrijver dezes is van het vonnis van het Provinciaal Kerkbestuur in hooger beroep gekomen bij de Algemeene Synodale Commissie. Het was hem niet te doen om weder in zijn ambt in het Ned. Herv. Kerkgenootschap hersteld te worden, maar om deze mannen nog in de gelegenheid te stellen recht te spreken.

De Synodale Commissie antwoordde mij 18 April 11., nadat de tijd om die fout te herstellen voorbij was, dat ik mij op de Algemeene Synode had moeten beroepen. Toch had de President van het Prov. Kerkbestuur mij geraden, om mij juist op de Synodale Commissie te beroepen. De Reglementen zijn zoo duister in die zaken. Maar in plaats van per keerende post mij te antwoorden: „gij klopt aan een verkeerde deur”, zendt men mij eerst bericht, nadat ik de fout (zoo het een fout is) niet meer herstellen kan!

De Ring van Gouda behandelde mij evenmin fair. Het schijnt nog niet genoeg dat hij weldra mijn tractement zal verdeelen, maar men heeft mij nog een deel van de vacatuur-penningen onthouden, dat mij wettig volgens de Reglementen toekomt.

De Quaestor had in last mij slechts uit te betalen tot den dag mijner afzetting. En toch bepalen de Reglementen, dat geen uitspraak van een kerkelijk bestuur in werking treedt, dan na 14 dagen na de dagteekening der kennisgeving, als wanneer de termijn om in hooger beroep te komen verstreken is.

Zal het nog moeten gebeuren, dat ik bij deurwaarders-exploit den Ring laat sommeeren, om het mij wettig toekomend geld uit te betalen?

Ik hoop, dat dit niet noodig zal blijken te zijn.

Nog eene opmerking:

Wij noodigen ieder dringend uit, de opgaven op bladz. 22 aangaande de diakonie-kas, na te gaan. Er wordt gelasterd, dat diakenen *f* 700 zouden zoek gemaakt hebben. Hiervan is Ds. M. oorzaak. Na ons uittreden sprak hij van den kansel: „In Januari hadden diakenen nog *f* 700 en nu in Maart is er niets meer.”

Ds. M. kon weten, dat hij daarmede grove onwaarheid sprak; 1° Jan. was er in de diakonie-kas *f* 137 batig slot over 1886. Dit geld werd vermeerderd met collecten, eene inschrijving voor bedeeeling op Konings verjaardag enz., zoodat 2 Maart ongeveer *f* 680 ontvangen was. Daarentegen werd wekelijks *f* 49 bedeed, en dit 10 maal. Op Konings verjaardag is minstens voor *f* 190 aan eetwaren uitgedeeld. Dit alles wist Ds. M. even goed als ik. Is het niet jammerlijk, diakenen verdacht te maken, terwijl men weten kon, dat zij eer *meer* dan *minder* uitgaven, dan zij ontvingen?

31 C 106

